

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДРУНТЯ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ ЯК СКЛАДОВОЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

У статті розглянуто теоретичні підходи до трактування понять “пенсійне страхування” та “пенсійне забезпечення” в контексті встановлення їх відмінних характеристик та обґрунтування необхідності пенсійного страхування в системі соціального захисту.

Ключові слова: *пенсійне страхування, пенсійне забезпечення, соціальний захист.*

В статье рассмотрены теоретические подходы к трактовке понятий “пенсионное страхование” и “пенсионное обеспечение” в контексте установления их отличительных характеристик и обоснования необходимости пенсионного страхования в системе социальной защиты.

Ключевые слова: *пенсионное страхование, пенсионное обеспечение, социальная защита.*

The article considers theoretical approaches to the interpretation of the concepts of “pension fund” and “pensions” in the context of the establishment of their distinct characteristics, substantiates the need for pension insurance system of social protection.

Key words: *pension insurance, pensions, social protection.*

Постановка проблеми. Пенсійне страхування громадян як складова соціального захисту, пов'язане з рівнем економічного добробуту країни та визначає ступінь захищеності громадян після набуття ними пенсійних умов, визначених пенсійним законодавством. На сучасному етапі відбувається реформування системи соціального захисту, що зумовлює функціонування пенсійного страхування з елементами забезпечення. Процес реформування системи соціального захисту та пенсійного страхування, як невід'ємної його складової, вимагає дослідження науково-обґрунтованого понятійного апарату. Особливої уваги потребує визначення понять “соціальний захист”, “соціальне забезпечення” та “соціальне страхування”, складовими яких є “пенсійне забезпечення” та “пенсійне страхування” відповідно, з метою встановлення їх відмінних характеристик та обґрунтування необхідності пенсійного страхування в системі соціального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним основам розвитку пенсійного страхування присвячені праці багатьох вітчизняних науковців: Б. Зайчука, О. Залетова, М. Кравченко, В. Куценко, Е. Лібанової, О. Макарової, М. Папієва, С. Реверчука, С. Румянцева, У. Садової, О. Ткача, В. Тропіної, В. Яценко. Питанням фінансового забезпечення пенсійних фондів в Україні та подальшого реформування пенсійного страхування приділяють увагу такі вчені, як І. Алексєєв, В. Грушко, М. Карлін, М. Мальований, Б. Надточій, В. Федосов, С. Юрій та інші.

Визнаючи достатньо об'ємно сформульовану фундаментальну основу напрацьовану у цій сфері, відзначаємо, що теоретичні аспекти розвитку пенсійного страхування в контексті процесу його реформування вимагають подальших досліджень. Цим обґрунтовується вибір теми статті.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень щодо розвитку пенсійного страхування як складової соціального захисту.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняні вчені розглядають соціальний захист з різних точок зору, які можна узагальнити залежно від підходу, що був покладений в його основу. Таким чином, соціальний захист:

- з правової точки зору – це нормативно-правове регулювання норм, прав та обов'язків громадян України стосовно їх матеріального забезпечення [5, с. 27];
- з економічної точки зору – це перерозподільні відносини, у процесі яких відбувається формування та використання суспільних фондів споживання [13, с. 42];
- з соціальної точки зору – це матеріальне забезпечення осіб пенсійного віку; у зв'язку із втратою працездатності чи годувальника; при народженні та похованні осіб, інших випадках відповідно до законодавства [7, с. 27].

Право на соціальний захист, закріплене в Конституції України, яка визначає (ст. 46) “право громадян на забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості, та в інших випадках передбачених законом” [8].

Зарубіжний науковець П. Спікер під поняттям соціального захисту розуміє певні види колективного забезпечення, що покликані підтримувати добробут громадян та включають допомогу при настанні ризикових ситуацій, превентивні заходи, що запобігають їх виникненню. Соціальне забезпечення він визначає “як систему допомоги, що має на меті підтримку рівня доходів” [15, с. 371].

З даним твердженням погоджується І. Сирота [14, с. 4], оскільки, на його думку поняття “соціального захисту” є ширшим відносно “соціального забезпечення”, оскільки містить елементи, що не входять до поняття “соціального забезпечення”.

Таким чином, поняття “соціального захисту” і “соціального забезпечення” не тотожні, оскільки перше, окрім гарантій щодо забезпечення нормальних умов життєдіяльності людини та соціальної допомоги незабезпеченим верствам населення передбачає соціальне забезпечення як складову частину.

Становлення ринкових відносин в Україні та пов’язані з цим трансформаційні процеси зумовили переосмислення деяких категорій. Так, нового змісту набули поняття “соціального забезпечення” та “соціального страхування”, “пенсійного забезпечення” та “пенсійного страхування”. З огляду на це, постає необхідність на основі узагальнень вітчизняних та зарубіжних науковців з’ясувати різницю між ними, або навпаки, спростувати твердження про її наявність.

Офіційним документом, який визначив термін “соціальне забезпечення” є Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, ухвалений Генеральною асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року, згідно якого “держави, які беруть участь у цьому Пакті, визначають право кожної людини на соціальне забезпечення, включаючи соціальне страхування” [11].

У економічній термінології важливість цього документу полягає не тільки у визначенні поняття соціального забезпечення, як форми матеріального забезпечення громадян при настанні соціальних ризиків, а й у розмежуванні категорій “соціального забезпечення” та “соціального страхування” як його складової.

Б. Надточій зазначає, що відповідно до кодифікації МОП сучасне розуміння терміну “соціальне забезпечення” включає в себе такі поняття: соціальне страхування, соціальна допомога, державна допомога, що фінансується за рахунок податків; провідентиційні (ощадні) фонди [12, с. 32]. Відтак, науковець доводить, що “соціальне забезпечення” ширше поняття щодо “соціального страхування”, оскільки останнє є складовою частиною першого поняття.

Варто зазначити, що деякі науковці взагалі не розмежують поняття “соціального забезпечення” та “соціального страхування”, а вважають їх не так рівнозначними, як такими, що не відрізняються. Наприклад, на думку Л. Забеліна “всі особливості соціального забезпечення характерні і для соціального страхування” [3, с. 4].

Проте, таку позицію відстоюють не всі науковці: С. Юрій, М. Шаварина, Н. Шаманська виокремлюють основні складові соціального захисту та визначають категорії “соціального забезпечення”, “соціальної допомоги” та “соціального страхування” як такі, що за джерелами формування, напрямками використання грошових коштів та особливостями суб’єктно-об’єктного складу відрізняються один від одного. Так, соціальне забезпечення “здійснюється відповідно до чинного законодавства у формі соціальних виплат певним категоріям громадян за рахунок коштів бюджету” [17, с. 17], а “соціальне страхування виражає економічні відносини, що виникають в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту шляхом формування фондів грошових коштів та їх використання для забезпечення громадян у старості, на випадок постійної чи тимчасової втрати працездатності, безробіття, підтримки материнства, а також охорони здоров’я” [17, с. 17].

Таким чином, вищезазначені економісти визначили, що соціальне забезпечення стосується тих виплат, що здійснюються з Державного бюджету, і охоплює певну категорію громадян, натомість соціальне страхування може стосуватися усіх без винятку верств населення, що приймали участь у формуванні фондів грошових коштів з метою страхування себе від усіх чинників соціальної нестабільності.

Н. Внукова наводить ознаки соціального страхування, які одночасно характеризують його відмінність від соціального забезпечення. Серед них:

- основна функція пов’язана із компенсацією соціальних ризиків та уникнення наслідків несприятливих ситуацій;
- можливість передбачити ймовірність ризиків;
- ризикова ситуація відзначається кінцевою тривалістю [2, с. 21].

Варто відмітити, що наведені ознаки соціального страхування відмежовують його від соціального забезпечення. З огляду на це, можна зробити висновок про те, що Н. Внукова поділяє точку зору відмінності цих двох понять.

Таким чином, аналіз наукової літератури дозволив виділити три різні позиції стосовно економічного змісту аналізованих категорій. Специфічною характеристикою соціального страхування є те, що “фінансування соціальних виплат здійснюється за рахунок внесків до соціального страхування” [1, с. 32]. І хоча серед джерел формування фондів соціального страхування, окрім соціальних внесків, передбачені й інші види надходжень, наприклад, кошти Державного бюджету, на нашу думку, це пов’язано з незавершеністю реформування системи соціального страхування. З огляду на це, ми поділяємо позицію щодо розмежування понять “соціального страхування” та “соціального забезпечення”.

Наявність трьох рівнів пенсійної системи, різних джерел формування та напрямів використання пенсійних коштів, призвели до неоднозначного трактування категорій “пенсійне страхування” та “пенсійне забезпечення”, появи в економічній термінології таких понять, як “страхування пенсій”, “страхування додаткових пенсій”.

Вище нами була показана відмінність соціального забезпечення та соціального страхування, тому очевидно, що й поняття “пенсійного забезпечення” відрізняється від поняття “пенсійного страхування”, оскільки в класичному розумінні пенсійне забезпечення є складовою соціального забезпечення, а пенсійне

страхування – складовою соціального страхування. На нашу думку, існують певні особливості та відмінності у здійсненні цих двох видів соціального захисту.

Варто зауважити, що деякі вчені відводять головну роль категорії “пенсійне забезпечення”, і при цьому, не надають ваги поняттю “пенсійне страхування”. Це пов’язано дією Закону України “Про пенсійне забезпечення”, відповідно до якого громадяни України отримували трудові та соціальні пенсії. Введення в дію Закону України “Про загальнообов’язкове пенсійне державне страхування” дає можливість стверджувати про концептуальні засади формування повноцінної системи пенсійного страхування, яка базується на залежності пенсійних виплат від розміру пенсійних внесків. І хоча в остаточному вигляді система пенсійного страхування ще не сформована, проте вже сьогодні можна говорити про функціонування пенсійного страхування з елементами забезпечення.

Оскільки функціонування пенсійних фондів в системі пенсійного забезпечення відрізняється від їх функціонування в системі пенсійного страхування, виникає також необхідність у встановленні різниці між категоріями “пенсійне забезпечення” (що вживається з 2004 р.) та “пенсійне страхування”, яка, на нашу думку, полягає у різному ступені охоплення населення, джерелах формування пенсійних активів та напрямках їх використання, наявності чи відсутності зв’язку між сплаченими внесками та розміром пенсійних виплат.

Так, основними характеристиками пенсійного страхування є:

- стосується усіх без винятку осіб, що брали участь у формуванні фондів фінансових ресурсів пенсійного страхування;
- основним фінансовим джерелом виплат виступають внески страхувальників та застрахованих осіб, у недержавному пенсійному страхуванні додатково інвестиційний дохід;
- існує нежорстка залежність між сплаченими внесками та розміром пенсійних виплат у загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванні та наявність такої залежності із врахуванням інвестиційного доходу у недержавному пенсійному страхуванні.

Пенсійне забезпечення стосується категорії осіб, пенсійні виплати яким здійснюються за різними пенсійними програмами, та пенсіонерів, що отримують державну соціальну допомогу за рахунок коштів Державного бюджету. Залежність між сплаченими внесками та розміром пенсійних виплат у пенсійному забезпеченні відсутня, оскільки для першої когорти пенсіонерів передбачено залежність пенсії від трудового стажу та середньої зарплати, а для другої – розмір допомоги залежить від прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність. З огляду на це, під пенсійним забезпеченням ми розуміємо форму матеріального забезпечення пенсіонерів, які в період трудової діяльності з огляду на суб’єктивні причини (небажання працювати, пошук нового місця роботи та ін.) не набули права на отримання пенсії за віком або, навпаки, трудова діяльність яких, була пов’язана із суспільною корисністю (наприклад, судді, військовослужбовці та ін.), за рахунок коштів Державного бюджету України.

Пенсійне страхування у вузькому розумінні є формою матеріального забезпечення пенсіонерів при настанні пенсійного віку; осіб, що втратили годувальника та стали інвалідами у дитинстві за рахунок сплачених страхових внесків та можливих додаткових виплат з системи недержавного пенсійного страхування, що ґрунтується на засадах добровільності.

Таким чином, поняття пенсійного страхування є відмінним від пенсійного забезпечення, а з огляду на охоплення широкого кола осіб, потребує більш детального дослідження.

На думку Б. Зайчука, пенсійне страхування є одним із видів соціального страхування, що покликане захистити осіб при втраті працездатності та основного джерела доходів, пов’язаного із старістю, при настанні інвалідності та на випадок втрати годувальника [4, с. 95]. Таке визначення “пенсійного страхування” Б. Зайчуком та проаналізовані вище особливості соціального страхування дають підстави стверджувати, що категорія “пенсійне страхування” є відмінною від “пенсійного забезпечення”.

Є. Холостова зауважує, що державне пенсійне страхування є видом страхування, що забезпечує осіб матеріальним захистом у вигляді пенсій за рахунок здійснення роботодавцями та працівниками певних внесків [16, с.116]. У даному визначенні, по-перше, зроблено акцент на страховій природі пенсійного страхування, а по-друге, зазначено, що джерелом формування фінансових ресурсів у державному пенсійному страхуванні виступають страхові внески роботодавців і працівників, а не держави.

О. Кашенко, В. Борисова доводять, що пенсійне страхування поширюється на осіб похилого віку для надання громадянам додаткового доходу у вигляді пенсії [6, с. 55]. По-перше, пенсійне страхування проводиться не для осіб пенсійного віку, а для громадян з метою їх матеріального забезпечення при настанні пенсійного віку та у інших випадках, передбачених законодавством. Тобто, до суб’єктів пенсійного страхування відносимо застрахованих осіб, а не осіб пенсійного віку. По-друге, неоднозначно сприймається поняття “особа похилого віку”, оскільки в жодному законодавчо-нормативному акті немає визначення “похилого віку”, тому, на нашу думку, варто було б чітко окреслити вікові межі виходу на пенсію. І, по-третє, оскільки у визначенні мова йде про додатковий дохід, то розуміємо, що йдеться про недержавне пенсійне страхування про що і варто було б зазначити.

Е. Мачульська, Ж. Горбачева відзначають, що пенсійне страхування здійснюється страховою компанією у вигляді виплат особі, що досягла пенсійного віку, встановленого законодавством чи умовами договору [10, с. 13]. Проте, у цьому визначенні не враховано, що виплати можуть здійснюватися не тільки страховою компанією, а також пенсійними фондами та банківськими установами, з якими укладено договори страхування. Таке тлумачення категорії “пенсійне страхування” полягає в тому, що даний вид страхування розглядається як додаткове до

загальнообов'язкового страхування. Тому визначення пенсійного страхування має враховувати, окрім призначення даного виду страхування, джерела та способу формування пенсійних внесків, напрями їх використання.

Серед сфер страхової діяльності розрізняють соціальне та комерційне страхування. Складовою соціального страхування є пенсійне страхування. М. Мальований зауважує, що комерційне страхування є відмінним від соціального зважаючи на певну специфіку відшкодування завданих збитків учасникам таких страхових відносин. Він зазначає, що одним із видів комерційного страхування є особисте страхування [9, с. 15].

Особисте страхування так само, як і соціальне, виконує функцію захисту громадян від можливих матеріальних втрат при досягненні пенсійного віку. Проте, основна принципова відмінність у здійсненні цих двох видів страхування, на нашу думку, полягає в суб'єктах фінансових відносин. Так, в соціальному страхуванні до суб'єктів відносимо, окрім застрахованих осіб, страхувальників (підприємства, установи, організації), які здійснюють внески на користь застрахованих осіб, в особистому страхуванні відповідальність за здійснення внесків, а отже і майбутнього страхового захисту, лягає виключно на самих застрахованих осіб.

Узагальнення підходів до визначення поняття “пенсійне страхування” дало змогу з'ясувати, що пенсійне страхування, як складова системи соціального захисту, та один із найважливіших її елементів, передбачає матеріальне забезпечення кожного її учасника відповідно до здійснених страхових внесків та можливої додаткової участі в системі недержавного пенсійного страхування на засадах добровільності у поєднанні з гарантованим мінімальним державним пенсійним забезпеченням.

З огляду на вищезазначене, пенсійне страхування, як економічна категорія, в широкому розумінні, є системою економічних відносин з приводу перерозподілу національного доходу та накопичення активів шляхом формування фінансових ресурсів пенсійних фондів (за рахунок пенсійних внесків) та їх використання (пенсійних виплат) з метою матеріального забезпечення громадян, з огляду на набуття ними пенсійних умов, визначених чинним пенсійним законодавством.

Висновки. Процес реформування системи соціального захисту, зумовив функціонування пенсійного страхування з елементами забезпечення, як наслідок, відбулася зміна змістового навантаження понять “соціальне забезпечення” та “соціальне страхування”, “пенсійне забезпечення” і “пенсійне страхування”. Встановлення їх відмінних характеристик дозволило з'ясувати, що пенсійне забезпечення є формою матеріального забезпечення осіб соціально-статусних професій; осіб, яким надано право пільгового забезпечення; осіб, котрі не мають права на отримання пенсії за віком за рахунок коштів Державного бюджету, натомість пенсійне страхування є формою матеріального забезпечення осіб при досягненні пенсійного віку чи інших умовах визначених пенсійним законодавством за рахунок сплачених обов'язкових та додаткових пенсійних внесків у солідарній системі та в системі недержавного пенсійного страхування відповідно.

Важливість проведеного дослідження свідчить про те, що функціонування пенсійних фондів в системі пенсійного страхування, що є відмінною від системи пенсійного забезпечення, відбувається в контексті зміни джерел формування фінансових ресурсів та напрямів використання їх фінансових ресурсів. З огляду на це, перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні особливостей функціонування вітчизняних пенсійних фондів в реформованій системі пенсійного страхування.

Список використаної літератури

1. Василик В. Д. Бюджетна система : підр. / В. Д. Василик, К. В. Павлюк. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
2. Внукова Н. М. Соціальне страхування : навч. пос. / Н. М. Внукова, Н. В. Кузьминчук. – Київ, 2006. – 352 с.
3. Забелина Л. В. Теория социального обеспечения / Л. В. Забелина. – Москва, 1924. – 206 с.
4. Зайчук Б. Характеристика і напрями реформування пенсійної системи України / Б. Зайчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – № 3. – С. 95 – 100.
5. Заруба О. Д. Страхова справа : підр. / О. Д. Заруба. – Київ : Тов-во “Знання”, 1998. – 321 с.
6. Кащенко О. Л. Соціально-економічні умови страхування : навч. пос. / О. Л. Кащенко, В. А. Борисова. – Суми : В-во “Університетська книга”, 1999. – 252 с.
7. Кириленко О. П. Фінанси : навч. пос. / О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТОВ ЦМДС, 1998. – 342 с.
8. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії ВРУ 28 червня 1996 р. – Д., 2004. – 64 с.
9. Мальований М. І. Розвиток пенсійного страхування сільського населення : монограф. / за ред. академіка УААН М. Й. Малика. – Умань : СПД Сочинський, 2008. – 270 с.
10. Мачульская Е. Е. Право социального обеспечения / Е. Е. Мачульская, Ж. А. Горбачева. – Москва : Книжный мир, 2001. – 277 с.
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_042&fpage=1&text
12. Надточій Б. Соціальне страхування чи соціальне забезпечення / Б. Надточій // Урядовий кур'єр. – 2003. – 21.02. – С. 32.
13. Роик В. Д. Концептуальные основы формирования рыночной финансовой модели социального страхования для России / В. Д. Роик // Финансы. – 2005. – № 7. – С. 40–46.

14. Сирота І. М. *Право соціального забезпечення в Україні : курс лекц. / І. М. Сирота.* – Київ : Юрінком Інтер, 1998. – 288 с.
15. Спікер П. *Соціальна політика / П. Спікер.* – Київ, 2000. – 400 с.
16. Холостова Е. І. *Социальная политика / Е. И. Холостова.* – Москва, 2001. – 84 с.
17. Юрій С. І. *Соціальне страхування : підр. / С. І. Юрій, М. П. Шаварина, Н. В. Шаманська.* – Київ : Кондор, 2004. – 464 с.

УДК 94(477.8)(092),,18/19”

В. Мельник

к. і. н.

доцент кафедри

Львівського університету бізнесу та права

ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА ТЕОФІЛА ОКУНЕВСЬКОГО

На основі широкої джерельної бази у статті розглядається юридична діяльність Теофіла Окуневського, його участь у визначних судових процесах в кінці XIX – на початку XXст.

Ключові слова: *Т. Окуневський, адвокатура, правові погляди.*

На основе широкої источникової бази в статті рассматривается юридическая деятельность Теофила Окуневского, его участие в выдающихся судебных процессах в конце XIX – начале XX в.

Ключевые слова: *Т. Окуневская, адвокатура, правовые взгляды.*

Okunevsky Theophil and his law practice. Based on a broad source base in the article the legal activities Okunevskoho St. Theophilos, his participation in outstanding litigation in the late XIX – early XX century.

Key words: *T. Okunevsky, advocacy, legal views.*

Постановка проблеми. Серед яскравих представників народу є ті, про кого народ мусить пам'ятати, якщо хоче бути народом, є ті, в кого наступні покоління можуть вчитися. В їх житті і діяльності, творчій спадщині можна знаходити відповіді на ті проблеми, котрі хвилюють спільноту сьогодні, без огляду на те, коли жили ці люди. Теофіл Окуневський належить до саме таких особистостей. Його не тільки треба пам'ятати. В нього можна вчитися. Звісно, що сказане жодною мірою не означає, що в його виступах знайдемо готову відповідь на проблеми сучасності. Проте пошук відповіді на ці проблеми потребує чіткого розуміння напрямку, в якому слід такі відповіді шукати. Спроба бути оригінальним, йти туди, куди ніхто в світі ще не ходив, будувати „безкласове суспільство в окремо взятій країні”, коштувала нашому народові аж надто дорого.

Окуневський Теофіл із священничого роду, який був шанований за сподвижницьку громадсько-просвітню діяльність. Після закінчення Коломийської гімназії (1880) навчався у Віденському університеті, де брав активну участь у роботі студентського товариства „Січ”. Після закінчення університету у 1884 р. приїжджає до Станіслава і стає на роботу до адвокатської канцелярії д-ра Квятковського. Адвокатська практика у Станіславі тривала до 1889 р. Упродовж цього часу Т. Окуневський активно включається в національно-культурне життя міста. Він був членом місцевої „Просвіти”, де серед інших членів філії виділявся своїми здібностями, меткістю, тактом, характерністю, як „невтомний на полі відчитів у Станіславі та рефератів по селах”. У 1889 р. разом з Ю. Романчиком від Народної Ради виступав на вічу в Коломії. З цього часу Т. Окуневський часто приїжджає на Коломийщину, хоча вже з 1890 р. працює адвокатом в Городенці. Він виступає на вічах, створює хати-читальні в селах Городенківщини й Коломийщини, виступає захисником селян у судових процесах. За таку його активну громадсько-культурну і правозахисну діяльність, коломиїани у 1891 р. обирають його послом до Галицького Сейму, а городенківці у 1897 р. – до парламенту. Т. Окуневський активно вступає у політичний вир. Як народний посол він завжди передусім захищає інтереси селян, виступає за чесні вибори, будівництво доріг, відкриття українських шкіл та гімназій. Під час канікул між засіданнями Окуневський спішить з Відня чи Львова до рідного краю – Покуття. Там він зустрічається з виборцями, де розповідає їм про політичну ситуацію в державі та краю. Активно обговорює та вивчає він і проблеми селян, завжди допомагає кожному порадою чи добрим словом. У 1894 р. Т. Окуневський за образу намісника Галичини Бадені був притягнений до суду, але оправданий за недостатністю доказів. Відзначився він і як депутат Галицького Сейму своєю славнозвісною дуеллю. Окуневський за образу власної гідності викликав на дуель польського графа Розвадовського і відрубав йому шаблею вуха, після чого той втік з поля бою.

У самій Городенці та повіті, де провадив свою адвокатську практику аж до 1937 р., Т. Окуневський зробив чимало для пробудження національної свідомості українців та організації культурно-освітнього життя. Упродовж більш як 40 років він був головою місцевої „Просвіти”, допомагав власними коштами у